

Nova lušivnica za turšico.

V Gradcu se dobiva v Gottsbaherjevi železolivnici nova mašina, ktera turšične storže hitro in čisto luši (robka), za 32 gold.

Gosp. prof. dr. Hlubek jo v časniku sl. štaj. kmetijske družbe močno priporoča, in ker nam je znano, da gospod profesor ne hvali, kar ni hvale vredno, se smemo že zanašati, da je ta lušivnica zares tudi dobra. Ker turšično lušivnico tudi mi, ki nismo ravno prenapeti mašinarji, med tisto orodje štejeemo, ktero je potrebno gospodarjem, kateri veliko koruze pridelujejo, tedaj bravcem našim berž povemo, kaj gosp. dr. Hlubek od te nove mašine pravi.

„Na dvoru c. k. štaj. kmetijske družbe smo poskusili z Gottsbaherjevo mašino turšico lušiti. V eni uri je zlušila 5 do 6 vagánov turšičnih storžev; goni se pa tako lahko, da ji je en fantè pri 10 ali 12 letih kos. Prav živo jo tedaj zamoremo vsem gospodarjem priporočati.“

Dostavljamo še to, da ima gosp. Leopold Gottsbacher v Gradcu v ulicah „Körblergasse Nr. 1163“ svojo železolivnico, kjer izdeluje tudi te mašine.

Jezikoslovne stvari.

Kaj pomeni slovensko ime Samo?

Spisal Davorin Terstenjak.

Dobro je znano izobraženemu Slovencu ime Samo, vendar kaj pomeni, ni nam še noben jezikoslovec povedal.

Z imenom Samo so v zavezi zgodovinske imena: Semovit, Semislav, Semibor, Semota, Semik, Semian itd. ¹⁾

Poljski kronist Boguhval je že ime Semovit tolmačil, vendar niso jezikoslovci našli poterjenja v nobeni drugi besedi sorodnih arskih jezikov. On piše od imena Semovit: „Qui Semovit quatuordecim annos suae aetatis habens patri in regno succedit, et ab hoc Semovit tam a patre, quam ab aliis fuerat vocatus: Semovit enim dicitur jam loquens, quia annuum quartum decimum suae aetatis ante mortem patris conscenderat“ ²⁾.

Tedaj bi po Boguhvalu Semovit pomenilo: „jam loquens“, to je, kdor govoriti, kaj povedati, ali reči zna. Da v imenu Semovit tiči zapopadek govorjenja, rečenja, poterjuje tudi Martinus Gallus ³⁾, pisavši: „Eique Semovit vocabulum ex praesagio futurorum indiderunt“. Semovit se toraj tudi identificira z besedo prerok. Toraj korenika te besede izrazuje očitno zapopadek: reči, govoriti.

Al kralj se je velel Semovit tudi zatega voljo, ker je bil 14 let star. S štirinajstim letom pa je pri starih Slovanih možki spol dosegel polnoletnost, tedaj Semovit tudi pomenjuje polnoleten. In zares v Sanskritu nahajamo besedo samâ „annus“, leto. Semovit, Semislav, Semibor, Semota je toraj postalo po uslabljenem glasniku a v e iz Samovit, Samislav, Samibor Samota, in Semovit je adjektivna oblika kakor jo nahajamo v besedah: gromovit, silovit, sanovit, grozovit itd. Zapopadka „govorjenje, rečenje in pa leto“ bi toraj v tej besedi tako združena bila, kakor v besedah českega jezika: reči, sagen, sprechen, in rok, das Jahr, pa tudi zapopadek praesagium bi se lahko izpričal po analogični podobi, kakor prerok, prerokovati, prerokovanje iz reku.

Za svojo izpeljavo najdem poterjenje v ruski besedi Semik. Semik pomenjuje mladoletni majalski praznik. Leto pa so stari Slovani začeli z mladoletnjem, zato poznamlovanje tega praznika z izrazom Semik od samâ, annus; primeri analogično slovenski: jari čas, jaro žito, jari ječmen, Frühlingszeit, Frühlingskorn, Frühlingsgerste in pa nemško Jahr.

Ime Samo sem dvakrat našel na rimskih kamenih in sicer na enem izkopanem iz razvalin stare Solve: „Lucio Memio L. Lib. Liberali et SAMMAE conj. patronus fecit“, na drugem izkopanem iz razvalin stare Noreje: „Veranus SAMMI filius Julia Secundina vivi fecerunt et Secundino filio ann. XX.“ ¹⁾.

Nahaja se še tudi ime SAMMIVS BARAS na kamenu hranjenem v Pruttingu na Bavarskem. Ta Sammius Baras je bil „praepositus equitibus Dalmatis aquesianis“. Dalje se še nahaja na kamenu abahskem tudi na Bavarskem: „Hilarina SAMMOTA“ ²⁾.

Gori smo vidili, da ime Samota se nahaja v najstarejših poljskih in ruskih listinah. Tudi ime Baras je slovensko po koreniki in obliki. V občini sv. Miklavža hoče fare na Štorskem še stanujejo rodbine Beras. Primeri še zavoljo sufiksa imena: Jeras, Rabas, Karas, Latas itd.

Kakor ljudje pridejo deleč po svetu, tako tudi imena. Imena Samo so bile tudi navadne pri sorodnih Prusih in Litevcih; sin slavnega pruskega kneza Videvuda se je velel Samo.

Sadaj lahko razumemo, zakaj toliko imen Annius nahajamo na noriških rimskih kamenih, — so to prestave slovenskega imena Samo. — Tukaj naj še sledi razlaga nekoliko imen slovenskih iz napisov štirskih rimskih kamenov. V dvorišču farovža sv. dioniškega, na levem pobrežji Mure na gornjem Štorskem se nahaja rimski kamen z napisom: „Juniano BVRRANI filio annorum L. SVCELA VUCONIS filio marito et Terentino et Julianae TERTINE nepotibus“ ³⁾.

Tukaj vidimo štiri slovenske imena ¹⁾: Burran = Buran, bodi si od bura, „boreas“ ali pa buri, „fulvus“. Zavoljo sufiksa primeri osebne imena: Jeran, Teran, Bežan, Ložan, Bojan, Milan, Viran, Sovan; ²⁾: Sucela. Sucela je diminutiv imena Suka, die Hindin, in se ujema z imeni Kovinaerta, Kouna ⁴⁾; ³⁾: „Ukon ali Uko = ἄκρος, od koreninične oblike ač, dünnmachen, schärfen, zuspitzen“, odtod sanskr. acri, „Schärfe des Säbels“, gerški ἄκρος, „Spitze“, slov. ač, oc, uc, digamirano hac, hoc, huc, vac, voc, vuc ⁵⁾ (Bergspitze), dalje imena: ukna peč, „Spitzfelsen“ na Kranjskem, in imena rodbin slovenskih Ukmar, Ukoušek, Ukovec; primeri še ukovska fara na Koroškem; ⁴⁾: Tertina, od terta, Rebe.

Imeniten kamen je tudi vzidan v steno cerkve knittelfeldske z napisom: „BVCCIONI RESSIMARI filio et IAPARVNI filiae conjugii et Senecaei nepti“. Tako bere gosp. Knabl ⁶⁾ ta napis. Meni se dozdeva, da se ima namesto Japaruni brati Japarunae ⁷⁾. Buccion = Clamilus, od buka, „clamor“, Ressimar = Barbis od resa, barba, Japaruna = Patercula od japa, pater, odtod so oblike Japar, Japarun (primeri gerdun) in v ženskem spolu Japaruna; zastran oblike primeri: glavuna, gizduna, skopuna.

Ogled po svetu.

Kavkaz in njegovi stanovniki Čerkesi ali Adighé.

(Dalje.)

S Šajh-Manzur-om pa islam (mahomedanska vera) ni šel rakom žvižgat, obderžal se je dosihmal pri knezih in

¹⁾ „Schriften des histor. Ver. für Steierm.“ I. Heft str. 34.

²⁾ Heffner „Das röm. Bayern“ str. 37. 84.

³⁾ Po Knabelnovem berilu v „Mittheilungen des histor. Vereins für Steiermark“ I. Heft str. 55.

⁴⁾ Suka utegne tudi pomeniti suko, štirsko-nemški die Sikin, prasica.

⁵⁾ V celjski okrajini posebno v konjiški in žreški fari so rodbine Vucej, na Koroškem pa Vucela, ktere stanujejo na planinskih vucih.

⁶⁾ Knabel v „Mittheilungen des hist. Vereins für Steiermark“ I. Heft stran 51.

⁷⁾ Vendar je tudi Japarun za ženski spol slov. oblika; primeri imena boginj: Turan, Tesan, Mean za Turana, Tesana, tako tudi Japarun za Japaruna.

¹⁾ Glej Šafařík „Slav. Alterth.“ II. 355, 369.

²⁾ Boguhval str. 23.

³⁾ Mart. Gall. str. 25.